

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1917 kl. 1/2 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om omarbetning av gällande bestämmelser angående nybyggnadsskyldighet vid ecklesiastika löne-boställen.

Närvarande: herrar Lindhagen, Rogberg *), greve Spens, Dahl *), Valerius Olsson *), Lars Olsson, Hult *), Permansson, Klefbeck *), Gustafsson i Örebro, Karlsson i Fjäl, Borg *), Holmdahl *), Zelahn *) och Lindqvist i Kosta.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 169, hava herrar *Lundgren* i Nora och *Olsson* i Ramsta anfört:

»Behovet av ny arrendelag för ecklesiastika boställen är synnerligen stort. Sällan har någon lagstiftning visat sig så genomgående otillfredsställande som nu gällande ecklesiastika boställsordning av den 9 december 1910 och kungl. förordningen angående utarrendering av prästerskapets löneboställen av den 15 september 1911.

Vid de utarrenderingar av löneboställen, som redan ägt rum, ha arrendebeloppen i regel blivit anmärkningsvärt små. I värsta fall har det ej ens lyckats att få boställena utarrenderade. Dessa förhållanden äro så mycket mera påfallande som de ecklesiastika boställena väl i allmänhet omfatta mycket god jord och äro centralt belägna.

En av de förnämsta anledningarna härtill är den betungande byggnadsskyldigheten, som enligt boställsordningens 23 § påvilar arrendatorn. Bemälda § lyder sålunda: 'Å löneboställe skola alla laga hus nybyggas och underhållas av arrendatorn'.

Motlönen.

Enligt boställsordningens III kap. 20 § skall det å löneboställe finnas följande laga hus: 1) boningshus, 2) visthus, 3) hushållskällare, 4) bryggghus, 5) vedbod, 6) hemlighus, 7) drängstuga, 8) vagnshus, 9) spannmålsbod, 10) redskapshus, 11) stall, 12) fåhus, 13) fårhus eller i fåhuset anbringande av särskild fårkätte, 14) svinhus, 15) en eller flera lador, 16) loge eller logar, 17) brunn.

Vid besiktning av löneboställen för utarrendering enligt boställsordningens 64 § hava synerätterna stundom måst ådöma nybyggnader till rätt avsevärda belopp, på grund därav att boställena varit i saknad av laga hus. Det finnes fall då synerätten ådömt nybyggnader för 20 å 30,000 kronor. Där nu ej pastoraten trätt emellan och övertagit byggnadsskyldigheten — mot rätt att sedermera få kostnaderna amorterade av vederbörande arrendator — ha så stora krav ställts på den blivande arrendatorns ekonomi, att konkurrensen om arrendet blivit liten eller ingen.

Det bör i detta sammanhang påpekas, att lagen vidlades av synnerlig oklarhet just ifråga om vem som vid övergången till den nya löne-regleringen har att ansvara för den byggnadsskyldighet, som enligt boställsordningens 64 § bestämmes av synerätten. Enligt 23 § skola alla laga hus nybyggas och underhållas av arrendatorn, men enligt 64 §, mom. 3, skall vid den i samma § omförmälda syn *boställshavaren* anses såsom avträdare och *pastoratet* såsom tillträdare med motsvarande skyldigheter.

Denna oklarhet har redan medfört en del processer, varvid hovrätterna visat olika uppfattning.

Svea hovrätt har menat, att det tillkommer arrendator att bygga och att pastoratet bör befrias från denna skyldighet; Göta hovrätt är av motsatt mening. På en del ställen har man gått så tillväga, att pastoratet ansvarat för uppförandet av de laga husen och sedan fått summan amorterad genom årliga avsättningar från arrendebeloppet.

En lag, som vidlades av en sådan oklarhet, att den redan vid sin första tillämpning framkallar stridigheter, där de juridiska auktoriteterna hysa stick i stäv mot varandra gående uppfattningar, torde redan från denna synpunkt sett tarva en revision, försåvitt icke meningen är, att det rent av är en förtjänst hos en lag, att den uttrycker sig på ett mer eller mindre orakelmässigt sätt.

Det borde i ecklesiastik boställsordning klarare utsagts, att församlingen vid syneförrättningen, som hålles året före utarrenderingen av löneboställe efter kungl. förordningen av den 15 september 1911, övertager nybyggnadsskyldigheten och är pliktig förse bostället med

de laga hus, synerätten tilldömt. Vidare borde i lagen inryckts bestämmelser om amortering av byggnadskostnaden.

Med anledning av det här anförda få vi värdsamt hemställa, att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta ecklesiastik boställsordning av den 9 december 1910 undergå sådan omarbetning, att frågan om nybyggnadskyldigheten vid ecklesiastika löneboställen blir fullt klarlagd i av oss här antydd riktning och sedan för riksdagen framlägga förslag härom.»

Den ecklesiastika boställsordningen av den 9 december 1910 innehåller bland andra följande föreskrifter. I fråga om boställen, som hittills varit avsedda till löntagares bostad eller brukas gemensamt med dylikt boställe, skall boställsordningen träda i kraft, då lönereglering, som fastställts jämlikt lagen om reglering av prästerskapets avlöning, först börjar tillämpas för prästerskapet inom det pastorat, där bostället är beläget. När dylik lönereglering första gången blivit fastställd, skall året före dess inträdande husesyn i dittills gällande ordning hållas å varje inom pastoratet beläget boställe av det slag, som nyss nämnts. Därest prästgård (d. v. s. bostad för löntagaren), vartill enligt den nya ordningen skall användas endast tomt med bostadshus och erforderligt område till trädgård, skall vara förlagd å boställe, där syn på nyss angivet sätt hålles, skall bestämmas, vilket område av bostället bör tagas i anspråk för prästgården. I fråga om den återstående delen, det s. k. lönebostället, skall vid synen boställshavaren anses såsom avträdare och pastoratet såsom tillträdare, och skall synerätten skilja mellan dem i varderas sålunda angivna egenskap enligt dittills gällande stadganden. Där så erfordras, skall synerätten bestämma, vilka laga hus som böra finnas å lönebostället. Å detsamma skola alla laga hus nybyggas och underhållas av arrendatorn.

Någon utarrendering av den del av bostället, som kommer att utgöra lönebostället, kan ju icke lämpligen ske, förrän vid den omförmälda synen bestämts, vilket område detsamma skall omfatta och vilka av de gamla byggnaderna som skola höra dit. Vid synen finnes sålunda ingen arrendator. De enda parterna äro, förutom det allmänna, företrätt på ett eller annat sätt, boställshavaren såsom avträdare och pastoratet såsom tillträdare. Ehuru enligt boställsordningen byggnadskyldigheten åligger arrendatorn, hava vissa domstolar av det förhållande att arrendator icke är vid synen utsedd och ej heller någon bevakning av blivande arrendators intressen äger rum, ansett sig icke kunna om byggnadsskyldigheten lämna några föreskrifter, som kunna drabba en

blivande arrendator. Däremot hava dessa domstolar på grund av boställsordningens stadgande, att pastoratet vid synen skall anses såsom tillträdare, ålagt vederbörande pastorat den vid synen föreskrivna byggnadsskyldigheten. Andra domstolar hava däremot ansett det sistberörda stadgandet icke kunna medföra angivet åläggande för pastoratet. Jämväl de hovrätter, till vilka målen fullföljts, hava, på sätt motionärerna öfvermält, i denna fråga kommit till olika resultat.

Motionärerna hava till undvikande av vidare skiljaktigheter härutinnan påyrkat skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om tydliga föreskrifter. Sedan motionen avgavs, har emellertid högsta domstolen den 6 nästlidne mars meddelat utslag i de fyra mål, motionärerna åsyfta, och har högsta domstolen i vart och ett av dessa mål funnit den omständigheten att jämlikt bestämmelse i boställsordningen pastoratet varit vid synen att anse såsom tillträdare av lönebostället icke innebära skyldighet för pastoratet att ansvara för den av boställsordningens inträdande tillämpning föranledda nybyggnadskostnad.

Genom de av högsta domstolen meddelade utslagen har sålunda nu innebörden av de av motionärerna berörda stadgandena blivit klarlagd, varför något ytterligare förtydligande icke är erforderligt. Utslagen hava visserligen gått i annan riktning än motionärerna framhållit såsom den, som enligt deras mening stadgandena giva vid handen. Emellertid torde stadgandenas numera fastslagna innebörd överensstämma med boställsordningens föreskrifter om arrendators byggnadsskyldighet. Någon ändring i av motionärerna antydd riktning torde därför icke kunna ske utan genomgripande förändringar, vilka icke torde vara motiverade eller tillräddliga.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 april 1917.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.